

Непосилната лекота на съществуването

Разговор с Явор Гърдев по повод новия му спектакъл „Пухеният“ от Мартин МакДона, показан на 8, 9 и 10 юни на Камерната сцена на Драматичен Театър „Стоян Бъчваров“ - Варна като премиерата на театрално-домакин на Международния театрален фестивал „Варненско лято“

Творчеството на Мартин МакДона се обитава от маринали, хора, които трудно се вписват в разбирането ни за нормално общуване. Възможно ли е да се определи „Пухеният“ като пиеса, в която крайността е изведена до максимум?

Това е голям естетически завои на МакДона. Пиесата е качествено различна от познатите у нас: „Кралецата на красота от Лиънан“, „Череп в Конемара“ и „Сакатият от Инишмаан“, които са ситуирани в Ирландия. В едно свое извънземие авторът твърди, че за да се отпусне изцяло, той е трябвало да отгласи нещата от себе си, да ги махне от Острова, те не се случват нито в Ирландия, нито в Англия, а в някакво външно за него екзотично и утопично място. Пиесата не е свързана с локална си контекст, притежава един утопичен контекст, където в идеален вариант се развива маринализма на съвременния човек и неговата тотална самотност. Това са хора, в чиято среда има привидно общуване, де факто те са затворени, нямат възможност за някакво истинско проникване в другите. МакДона се занимава с пробите на тези хора. В тези проби те се оказват и много близки и много далечни. Пиесата третира жесток проблем на съвременността - проблемът на виртуалното и идеалното. Как виртуалното влияе на реалното, дали изкуството отразява някаква действителност или я произвежда? Когато някой решава да направи апелат в Ню Йорк, той го прави като по сценарий от реализиран вече филм, имаме чувството, че това ни напомня за някаква постановка.

Товава възниква проблемът за фикцията, в които живеем. Коя според вас е по-силна, тази на изкуството или тази на реалността?

Това е белег на 21 век. Нещата се случват с ускорена интензивност. Свидетелите сме как приятелите убили своя съученик като се позовават на някакъв филм, деца убили родителите си... Английската критика например оценява като слабост на пиесата, че темата в този текст е шезовито интерпретирана и не е достатъчно задълбочено изследвана, а пък тези неща от живота, които ни се случват директно, контрират на този възглед. При МакДона по принцип има ирония с жанра, той дори се самоиронизира, защото напруга биографични обстоятелства го непонимосит. Той пише като своя герой от пиесата Катюрина, като човек, който слава прекалено много обрати за добрия вкус. Човек, който доказва как нещата, които ни изглеждат по един начин, са всъщност съвсем различни, противоположни на това, което виждаме. Въпреки агресията и насилието като теми, в представянето ви има и много любов.

Агресията е нещо, което човек не може да контролира. Психологическо изследване показват, че нещото, което кара човек да озверява, не зависи от степента на неговата култура. По стечение на обстоятелствата

човек все още не се познава и гледа с голям страх на себе си. Между едни и същи хора може да съществува едновременно силна любов и омраза. Може да убиеш и от чисто хуманни побуди, както и в пиесата. Всичко това се явява заедно и в неспреодолимо противоречие. Всеки от тези герои притежава симпатична слабост, която подсказва, че той не е збяг, каквото изглежда в действителност. Детектив Туполски, според мен, е страшно уязвим, чувствителен човек, изкушен от изкуството, но професионално е свесен до формат, който го кара да употребява другата част от себе си. Тялото ми притиска симпатичното у него, професионално ми е забранено да бъде това, което е.

Все още ли е в сила теорията, че кошмарите от детството препоределят настоящето ни?

Това е другият въпрос на пиесата. Както казва Туполски: „Омръзна ми от кандигати да оправдават лаяниято си поведение като възрастни с проблемното си детство“. Можем ли да се оправдаваме винаги с това, тук Фройд е иронизиран, но въпреки това неговата теза дебне - неговото твърдение все още е в сила - задържането на сексуалността поражда неврози, а отпускането и предизвиква упадък на културата. Всичко е възможно в баланс и няма крайност, която да се явява правено решение. Постулатът на Фройд важи и в нашия случай - колкото и да не искаме да сме зависими от своето детство, толкова не можем и да се освободим от него. Не може да се отрече съществуването на тази зависимост, но все пак не трябва да я прекопнираме, защото ние сме разумни същества, уязвими. Интересното е до каква степен може да се ограничат нашите импулси, има ситуации, които позволяват ограничаването на импулсите, но има и такива, в които ограничаването не се поддава на желанието ни. Така се получава и с героите на МакДона. Преработеният психически материал е коварен, защото никога не знаеш кога ще те изненада напруганото от тази преработка. С каквото сценаристическото решение на Никола Торманов ви помогна, за да изведете в пълната концепцията си към текста на МакДона?

Опитваме се да направим пространство, което да създаде усещането за реално. Има такива места за публична екзекуция в Шатите. Публиката на екзекутиите присъства от три страни, докато мече екзекуцията. В нашия представителен публична

наблюдава от четири страни. За мен най-важна е перспективата, на тези обстоятелства да се гледа от вътрешна и външна линия. Наблюдава се в съвършено нетеатрална перспектива. Това представяне се различава много от „Живот по три“, в което публиката отново гледа през стъкло. Но в него има театрален ракурс - има четвърта стена, другите три страни са затворени. Актьорите играят към нас. Те все още стоят в театралната конвенция. От едната страна, са зрители, от другата, актьорите. В „Пухеният“ имаме триизмерно гледане, актьорите играят в тотално естествена среда - не се съобразяват дали са с гръб към публиката и са наблюдавани като животни в зоопарк. Театърът като действие, обрънато към някого, винаги има своите посоки, а тук посоките на представянето са четирите посоки на света и те са реални. Към спектакъла има различни ракурси, които сменят визуалната перспектива, но не нарушават автономността на представянето.

Какво според вас би породило специфичния изказ в разказите на Катюрина?

Има много писатели и художници, които творят в този жанр. Този жанр не е разработен в България. В англосаксонската култура това е присъщият жанр, такъв писател там не е изключение. У нас неговите истории звучат странно, като

приказки на Братя Грим, но доста преувеличени, в които страхът и кошмарът са на пръв план. Този писател е реалистично лице, не екзотично същество. Всички всъщност са съвсем обикновени герои, те не са ненормални, но поставени в такава среда, те започват да реагират екстремно.

„Пухеният“ ми подежда като филма „Необратимо“ - лично за мен в този филм има и много позитивна енергия. Възможно ли е да се направи подобна състоятелба?

Това е добър пример, съгласен съм с вас, че има нещо общо и това е усещането за лекотата, с която може да настъпи смъртта. Обикновено трагическото събитие в драматургията се подготвя дълго. Докато тук убийството става между две реплики и по хрумване. Катюрина е убит не защото е виновен, а заради някаква маалка дреболия, която не е причина за неговата смърт. Но един друг човек в положение на своята слабост е засегнат от тази причина и започва извършва убийство. Убийството става между другото и драматически е неподготвено. В „Необратимо“ героинята минава случайно през един подземен и случайно среща един човек и всичко приключи. Изведнъж светът спря... При МакДона присъства усещане за съдбата, но не интерпретирана като страшна и неумолима, а като неслеп детайл. Проблемът на съществуването не се състои в тежестта, а в непонимането на лекота. Понякога непониманата лекота може да произведе много по-силен трагически ефект.

Въпросите зададе ЕЛИЗА МАТЕЕВА

